

[Poul Boeg.]

behandling i sikkerhedsrådet, og at man af den grund ikke mente, at generalforsamlingen også burde befatte sig med den. Ved afstemningen i plenarforsamlingen den 12. december henviser man udtrykkelig til, at der er vedtaget en sikkerhedsrådsresolution den 11. december 1973, hvorefter denne indvending ikke længer var gældende, således at man kunne ændre sit standpunkt til en positiv stemme.

Jeg håber, at dette bidrager til at klarlægge dette spørgsmål specielt på baggrund af de bemærkninger, hr. Ib Nørlund gjorde om det.

Hermed sluttede forhandlingen.

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling
vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til udenrigsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til folketingsbeslutning om ændring af loven om styrelse af højere uddannelsesinstitutioner [af Ingolf Knudsen m. fl.].

(Forslaget til folketingsbeslutning (nr. LIII) findes i tillæg A. sp. 2893, fremsættelsen i tidenden sp. 6433).

Forslaget sattes til forhandling.

Undervisningsministeren (Tove Nielsen):

Så sent som ved debatten den 25. april i år om de højere og videregående uddannelser rejste centrum-demokraternes ordfører et ønske eller et krav om en revision af styrelsesloven, et krav, som allerede den dag

blev afvist af flere af de partier, som for et år siden i enighed vedtog denne lov.

Derfor mener jeg nok, at det er lidt for hurtigt, lidt for forhastet, at vi får dette forslag frem, og lidt for forhastet, at vi skal tage en diskussion op her i tinget i dag, netop fordi loven indtil nu kun er trådt i kraft i fuldt omfang ved Odense og Århus universiteter samt ved Roskilde universitetscenter. Kun ved disse tre institutioner er man nået så langt, at man har kunnet holde valg her i forårssemestret i henhold til de nye godkendte statutter, og man har ligeledes kunnet konstituere de nyvalgte organer.

Det vil altså sige, at man fra centrum-demokraternes side nu ønsker at ændre en lov, som for et år siden blev vedtaget af et enigt folketing, inden loven er begyndt at virke i praksis. Det mener jeg altså er lidt for forhastet, vi har for lidt at bygge vores argumenter på.

Det indtryk af studienævnenes virksomhed, som centrum-demokraterne bygger deres forslag på, kan jo kun stamme fra omtale af affærer, som skal have fundet sted ved de enkelte studienævn, som var oprettet, og som fungerede under universitetsstyrelsesloven af 1970. Sådanne affærer var også omtalt, da styrelsesloven var til behandling her i tinget sidste år, og studienævnets rolle blev derfor også indgående drøftet under undervisningsudvalgets behandling af lovforslaget.

Men lige så lidt som man kunne drømme om at forbyde den danske befolkning at køre bil, fordi nogle bilister kører i beruset tilstand, lige så lidt mente man jo, at de mange støt og fornuftigt arbejdende studienævn burde undgælde, fordi der ved enkelte studienævn var truffet uheldige og kritisable afgørelser.

Udvalget gjorde derimod, hvad man normalt gør, når man vil sikre en alment acceptabel ordening imod misbrug: man fastsatte nye regler, som skulle indsnævre og helst udelukke mulighederne for misbrug, og hvis man læser undervisningsudvalgets betænkning af 25. maj 1973 igennem, så vil

[Undervisningsministeren.]

man se, at lovforslagets § 14, der jo handler om studienævnene, blev ændret af udvalget. Læser man så også undervisningsministeriets kommenterede udgave af styrelsesloven, så ser man, at studienævnenes kompetence og arbejde er omgivet af en række sikkerhedsforanstaltninger. Det, de højere uddannelsesinstitutioner nu virkelig har behov for, er arbejdsro på styrelsesområdet, hvor overordentlig megen tid er blevet anvendt på udarbejdelse af forslag til styrelsesanordninger og til statutter.

Centrum-demokraterne opfordrer endvidere regeringen til at drage omsorg for fastsættelse af den overordnede målsætning for de højere uddannelser. Det mener jeg virkelig at folketinget allerede har gjort i det omfang, det overhovedet er muligt, nemlig i styrelseslovens § 2, der siger, at de højere uddannelsesinstitutioner driver forskning og giver videregående uddannelse indtil det højeste videnskabelige niveau. Dette kan suppleres med den udtalelse, som undervisningsudvalget fremkom med i sin førnævnte betænkning af 25. maj 1973, hvorefter princippet om forsknings- og undervisningsfrihed på de højere uddannelsesinstitutioner skal respekteres og ansættelser skal ske alene på grundlag af faglige kvalifikationer og uanset ansøgernes politiske opfattelse. Det var noget, vi alle var enige om naturligvis burde understreges.

Jeg mener ikke, at man kan nå meget videre, når man skal fastsætte mål, som skal være fælles for så mangeartede studier, som de højere uddannelser omfatter.

Af samme grund må jeg også fraråde centrum-demokraternes forslag om at ansætte faginspektører for de højere uddannelser. Undervisningsministeriets stillingsloft ville omgående blive sprængt, hvis vi skulle ansætte faginspektører, som med autoritet kunne føre kontrol med undervisningsministeriets virksomhed i alt, strækkende sig fra bibelsk eksegese over pædiatri til mekanisk teknologi. Det kan ikke lade sig gøre, og jeg kan sådan set heller ikke lade være med at tænke på, hvem der dog skulle have været Niels Bohrs faginspektør.

Indtil nu har jeg altså i mine bemærkninger været noget negativ over for centrum-demokraternes forslag, så derfor er jeg da

også glad for, at jeg kan slutte med at være lidt venlig over for centrum-demokraterne. I forbindelse med oprettelsen af et nyt direktorat for de videregående uddannelser vil der blive nedsat 5 faglige udvalg, henholdsvis for humaniora, samfundsvidenskab, naturvidenskab, ingeniøruddannelserne og sundhedsuddannelserne. Disse udvalg skal bistå direktoratet med den faglige overordnede samordning på landsplan, herunder udtale sig om forslag til eksamensbekendtgørelser, og de skal i øvrigt rådgive direktoratet i faglige spørgsmål. En detaljeret faginspektion, som man kender den fra folkeskolen og fra gymnasiet og HF, og som jeg vil mene at centrum-demokraterne formentlig har haft for meget i tankerne, kan der aldrig blive tale om på dette område.

Til slut vil jeg endnu en gang understrege, at vi her altså har at gøre med en lov, som er så ny, at den endnu ikke er trådt i kraft alle steder. Det er muligt, at tiden vil vise, at der kan være noget, der skal ændres, og jeg vil da også sige, at jeg selv er meget interesseret i at se, hvor megen ekstra tid der går med at administrere de nye styrelsesformer. Jeg tænker på det forbrug af tid, som lovgivningen kan medføre, det drejer sig bl. a. om møder i de forskellige kollegiale organer. Det er klart, at i starten vil der nok gå mere tid. Når man først er kørt lidt mere ind i det, så kræver det knap så megen tid, men jeg er da meget interesseret i at se, hvor megen tid der går til det rent administrative.

Skal loven ændres, er det min opfattelse, at den bedste og den mest fornuftige måde, vi kan gøre det på, er, at vi først lader loven fungere, og så anskuer den ud fra de erfaringer, vi må indvinde. Da har vi et virkeligt grundlag at diskutere en ændring af loven på.

Ritt Bjerregaard (S):

Socialdemokratiet har allerede ved tidligere debatter, bl. a. ved behandlingen af helhedsplanen, præciseret, at vi ikke på nuværende tidspunkt kan medvirke til en ændring af styrelsesloven for de højere uddannelsesinstitutioner. Vi har ikke ændret opfattelse siden sidst og har derfor ingen sympati for de tanker, der er fremlagt i det lovforslag, vi i dag har til behandling. Vi

[Ritt Ejerregaard.]

finder det besynderligt at ville ændre en lov, som end ikke er trådt i kraft ved alle højere uddannelsesinstitutioner. Ikrafttrædelsesdatoen er i den gældende lov sat til senest den 1. september 1974.

Socialdemokratiet ønsker at understrege som sin opfattelse, at folketinget, og her specielt uddannelsesudvalget, gjorde et stort og meget grundigt arbejde i foråret 1973 omkring ændringen af styrelsesloven for de højere uddannelsesinstitutioner, jfr. betænkningen af 25. maj 1973, hvoraf det fremgår, at udvalget havde over 40 henvendelser af skriftlig eller mundtlig art, og at udvalgets arbejde medførte talrige ændringsforslag.

For socialdemokratiet er det også af betydning, at det lykkedes at gennemføre en styrelseslov, hvor alle folketingets daværende partier var enige. Under andenbehandling af lovforslaget den 28. maj 1973 understregede da også samtlige ordførere, at loven skulle kunne skabe den fornødne arbejdsro på universiteter og læreanstalter og give en rimelig sikkerhed for, at loven ikke alt for snart igen skulle tages op til revision.

Jeg skal ikke gå ind i en drøftelse af de enkelte afsnit i det forslag til folketingsbeslutning, vi i dag behandler, da vi som sagt ikke vil kunne medvirke til ændring nu, blot undre mig over, at forslagsstillerne i bemærkningerne til forslaget skriver, og jeg citerer:

„Adskillige eksempler kan fremføres om nepotisme i læreransættelser . . .“.

Det må siges at være en særdeles grov påstand, og jeg forventer selvfølgelig, at hr. Ingolf Knudsen her i dag fra folketingets talerstol giver folketinget de fornødne beviser for påstandens rigtighed.

Lad mig til slut understrege, at socialdemokratiet ikke mener, at et forslag til folketingsbeslutning som det, vi her behandler, er egnet til at øge respekten for folketingets arbejde. Forslaget har ikke store muligheder for at blive realitetsbehandlet i uddannelsesudvalget i denne samling, og det tager sigte på at ændre en lov, hvis virkning folketinget endnu ikke kender.

Må jeg i øvrigt erklære mig enig i de bemærkninger, undervisningsministeren fremsatte, og hermed fra socialdemokratiet afvise forslaget.

Træff (FP):

Jeg har tidligere fra denne talerstol tilkendegivet fremskridtspartiets syn på den nuværende styrelseslov, sidst så sent som ved debatten om de højere uddannelser og ved behandlingen af forslaget om Ålborg universitetscenter. Dette forslag har vi modtaget med glæde, selv om det ikke er helt på linje med det, vi havde tænkt os. Vi havde tænkt os en ændring af kompetencen og sammensætningen af studienævnene, og her vil man altså flytte kompetencen over til de andre, højere råd.

Vi vil dog gerne være med til en velvillig behandling, og jeg synes, at jeg vil sige til undervisningsministeren og til fru Ritt Ejerregaard, at jeg finder det uheldigt, at vognen skal køre helt i grøften, før man begynder at reparere styretøjet. Jeg finder, at der må værnes om vores universiteters faglige niveau. Vi kan ikke blive ved med at finde os i, at det synker, og jeg synes, at det er en opgave, som folketinget ikke på nogen måde må skubbe fra sig. Derfor vil jeg anbefale, at denne sag bliver behandlet som en hastesag.

Peter Holst (V):

Venstre er ikke ganske fremmed for tanken om at befri studienævnene for nogle af de opgaver, de har i henhold til gældende styrelseslov, men mener alligevel, at det vil være rimeligt at følge, hvordan studienævnene kommer til at virke i den ny sammenhæng, de fik med ændringerne, der gennemførtes i fjor. Der skete det, som de fleste vil vide, at studienævnene nok blev videreført med den paritetiske sammensætning, men der skete nogle stramninger, der gjorde den klare kompetencefastsættelse mulig, og der skete endvidere det, at studienævnenes indflydelse på ansættelsen af personale på et vist niveau begrænsedes. Vi har derfor fundet det rimeligt at afvente, hvordan studienævnene kommer til at virke efter de ændringer, der i fjor gennemførtes for hele styrelseslovens område. Jeg tror desuden, at det er nødvendigt i stedet for at vedtage noget lidt hovedkulds nu med lidt årvågen og kritisk indstilling at følge udviklingen, også hvad angår studienævnenes løsning af deres opgaver i henhold til gældende lov.

Med hensyn til forslaget punkt 1) og 2)

[Peter Holst.]

mener vi, at allerede i april har ministeren tilkendegivet nogle synspunkter, der i hovedsagen imødekommer det, forslaget tager sigte på, og den tilkendegivelse har vi kunnet erklære os tilfreds med.

Af de nævnte grunde er vi altså ikke i stand til at støtte det forslag, der nu behandles.

Meta Ditzel (RV):

Da vor ordfører, fru Edele Kruchow, er forhindret i at være til stede, har jeg lovet på hendes vegne at gøre rede for vort partis stilling til sagen.

Det radikale venstre finder, at det er et virkelighedsfjernt tidspunkt, der er valgt til fremsættelse af dette forslag. Det er en umulig tanke, at de foreslåede ændringer ville kunne gennemarbejdes forsvarligt med henblik på ikrafttræden den 1. oktober 1974, ganske uanset hvordan man ser på sagen.

Dernæst har det radikale venstre den opfattelse, at da det er mindre end et år siden, den nugældende lov blev vedtaget, foreligger der ikke et tilstrækkeligt erfaringsmateriale om, hvorledes loven fungerer.

Endelig er det radikale venstre indstillet på, at problemstillingen omkring styrelsesloven kan komme til at strejfe folketingets forestående arbejde med helhedsplanlægningen af de videregående uddannelser. I denne forbindelse bliver der måske lejlighed til fra de forskellige højere læreanstalter at høre nærmere om de hidtidige erfaringer og synspunkter.

Bendix (KF):

Jeg vil godt starte med at minde om, at det konservative folkeparti på dette område for ikke så længe siden har taget et initiativ, som sigtede imod at underkaste udviklingen inden for den højere og den videregående uddannelse en mere dybtgående undersøgelse i en parlamentarisk kommission med henblik på derefter at træffe nogle af de nødvendige beslutninger, som må træffes på dette område. Vi fik, om end det ikke er endeligt sket, dette forslag tilbagevist af et flertal her i salen og må konstatere, at der altså ikke var nogen vej frem.

Med det forslag, der her er fremsat, er der åbnet en anden indgangsvinkel til den dis-

kussion, vi gerne har ønsket at tage del i, og det er vi naturligvis tilfreds med. Vi opfatter først og fremmest dette forslag som en ny og en anden åbning af ballet omkring disse spørgsmål end den, vi selv havde forestillet os, men det skal ikke svække vores positive interesse i sagen.

Forslaget har to hovedintentioner. Den første er at ændre studienævnenes placering i det samlede beslutningssystem, først og fremmest i retning af at gøre dem rådgivende på en række vitale områder.

Den anden hovedintention i forslaget er at få fastslået, at folketinget har en forpligtelse til at drage omsorg for, at den overordnede målsætning for de højere uddannelser fastlægges med henblik på et sigte i retning af alsidighed og et højt fagligt niveau — må jeg formode der tænkes på med formuleringen. Det er de to hovedintentioner, forslaget har, og jeg skal sige ganske få bemærkninger herom.

For det første angående studienævnene, som forslagsstillerne sigter imod at gøre rådgivende på en række områder. Det, der er ideen i at gøre dem rådgivende, er at indskrænke studienævnenes kompetence på en række områder, hvor man mener, at de ikke bør have den kompetence, de har i dag, på anden vis kan det ikke forstås. Om det skal gøres på den måde, at man gør studienævnene rådgivende, kan og bør naturligvis diskuteres i udvalget. En indskrænkning af kompetencen kan også finde sted på en anden måde, ved at man direkte angiver, hvor man mener de skal have en kompetence, og hvor man mener at de ikke skal have en kompetence. Der er altså forskellige veje, dette mål kan nås ad.

Man kan også forestille sig — det vil jeg blot strejfe her som en mulighed — at studienævnene stort set bevarer de beføjelser, de har, men at man på en række områder indskyder et overordnet organ, som skal give den endelige konfirmation af det, studienævnene har vedtaget, og det vil naturligvis i en vis forstand også være at give dem en rådgivende status på nogle områder.

For så vidt angår det andet hovedsigte, skal jeg blot sige, at det ligger klart på baggrund af den arbejdsplan, der er lagt for folketingets undervisningsudvalg, at arbejdet i forlængelse af folketingsdebatten om helhedsplanen nu skal finde sted, og det skal

[Bendix.]

finde sted i folketingets undervisningsudvalg. Det sigter imod at give folketinget et væsentlig større element af indseende med hele planlægnings- og styringsprocessen på dette område, og det er et ønske, vi i meget høj grad deler. Vi mener, det er nødvendigt, at folketinget på dette område i fremtiden påtager sig en større forpligtelse, end man har gjort hidtil, og det er det, arbejdet i folketingsudvalget sigter imod at give folketinget mulighed for.

Jeg skal derfor slutte med at sige, at for så vidt angår de to hovedintentioner i dette forslag, forholder det konservative folkeparti sig positivt over for begge. Vi mener, at dette forslag blot skal opfattes som en indgang til denne diskussion, og vi vil ikke binde os til de antydninger af løsningsmuligheder, som ligger i forslaget, men vil meget gerne medvirke til aktivt og positivt i udvalget at diskutere ud fra de hovedintentioner, som vi mener at kunne spore i fremsættelsen her.

Kristine Heltberg (SF):

Det forekommer os at være et meget uheldigt tidspunkt overhovedet at tage styrelsesloven op til fornyet drøftelse. Som det allerede er blevet fremført af flere af talerne her, er den endnu ikke trådt i kraft ved flere af undervisningsinstitutionerne. Selv ved Københavns ærværdige universitet er der en del institutter, der ikke har oprettet institutråd efter de regler, der er fastsat i styrelsesloven fra i fjor. Alene af den grund forekommer det mig at være aldeles meningsløst allerede nu at begynde at drøfte de eventuelle erfaringer, man måtte kunne drage af styrelsesloven. Det er simpelt hen umuligt, fordi den ikke er gældende endnu.

Desuden må man sige, at det må være en almindelig demokratisk erfaring, at en demokratiseringsproces af den art, der har fundet sted gennem den udvikling, den første og ændrede styrelseslov har givet anledning til, må kræve en vis tid. Det er ganske givet, at de nye organer må finde deres egne ben. Hvis man så med hovedrysten og forargelse peger fingre ad, at der på dette eller hint sted er draget nogle uheldige erfaringer, er der kun hertil at svare: ja men har man da ikke mindst lige så dårlige erfaringer fra dengang, da det gamle professordiktatur

stod ved magt uden nogen som helst beføjelser, der var fastlagt ovenfra, fra folketinget? Det må betragtes som et ganske urimeligt krav, at så uprøvede organer som studienævnene allerede nu skulle kunne vise sig som perfekt fungerende organer.

Man kan godt sige, at det lovforslag, der blev vedtaget i fjor med alle de dengang eksisterende partiers tilslutning, måtte være resultat af et kompromis. Vi har selv måttet bøje os på en hel del punkter, ikke mindst på det for os meget væsentlige punkt: one man, one vote, som ville have givet et helt andet og efter vores mening bedre grundlag for en demokratisk procedure i de kollegiale organer, men vi har måttet bøje os for flertallet på dette punkt, og det ville ikke falde os ind allerede nu at kræve ændringer, fordi vi på dette punkt ikke kan sige, at vores krav er blevet honoreret. Man kunne nævne forskellige andre, men det helt afgørende er, at det forekommer os at være en ganske uantagelig procedure at ville give sig til at ændre en lov, der er vedtaget på bred, demokratisk basis, før man ved, hvordan den overhovedet fungerer. Selv om man måske kunne tænke sig at bruge anledningen til debatter o. lign., kunne man tænke sig en meget mere passende form at drage uddannelsesproblemer ind i debatten på end ved et forslag af denne art, som vi ikke på nogen måde kan støtte eller medvirke til.

Chr. Christensen (KrF):

Styrelsesloven vedtaget den 13. juni 1973 fungerer ikke efter sin hensigt, hedder det i bemærkningerne til det fremsatte forslag, og så fortsætter man, at artikler i dagspressen og henvendelser fra studerende og lærere har overbevist forslagsstillerne om, at styrelsesloven allerede nu må laves om.

Frygten for en niveausænkning og politisk styring af uddannelserne igennem især studienævnenes kompetenceforhold og sammensætning er vel hovedårsagen til, at forslaget overhovedet er fremkommet. Vi deler i kristeligt folkeparti denne frygt.

Det faglige niveau på de traditionelle uddannelsesanstalter må fastholdes. Jeg sagde ved den tidligere debat, vi havde om de højere uddannelser, at det er min bestemte opfattelse, at disse anstalter satte en ære i at lægge sig på så højt et niveau som muligt. Jeg sagde også, at det var min opfattelse, at

[Chr. Christensen.]

langt de fleste af lærerkræfterne ville fastholde dette niveau.

Den debat, der i de sidste måneder har været ført i dagspressen af såvel studerende som lektorer, professorer og rektorer om dette emne, og ikke mindst de forhold, der har været draget frem om tilrettelæggelsen og gennemførelsen af eksamen på sociologisk institut, hvor en advokat måtte medbringes for at sikre en retfærdig eksamination, tyder imidlertid på, at forslagsstillerne har ret i, at loven ikke virker efter sin positive hensigt. Derfor kan det være nødvendigt på så tidligt et tidspunkt som overhovedet muligt at råbe vagt i gevær. Det er efter vor opfattelse godt, at de studerende har fået medbestemmelse på vore læreanstalter, fordi medbestemmelse normalt trækker større medengagement og ansvarsfølelse med sig fra de medbestemmendes side. Det er også min opfattelse, at dette i mange tilfælde er sket på vore uddannelsesanstalter. Men når dette er sagt, vil jeg også gerne sige, at vi er ikke overbevist om i vort parti, at det er i de uddannelsessøgendes og samfundets sande interesse, at de uddannelsessøgende igennem de studienævne, der fastlægger form, omfang og indhold af studier og eksaminer, har 50 pct. indflydelse og dermed let selv kan komme til at bestemme over de krav, der skal honoreres til eksamen. Jeg tror, vi skal huske på, at de uddannelsessøgende i mange tilfælde står i en presset situation. Der kan gøre sig økonomiske eller tidsmæssige forhold gældende, og det kan betyde modstående synspunkter mellem de studerende på den ene side og lærerne og det omgivende samfund på den anden side. Skal vi fastholde det faglige niveau, og det skal vi, så kan det blive nødvendigt med en omlægning af kompetenceforholdene i retning af større indflydelse til undervisningsanstaltens lærere og ledelse med hensyn til uddannelsens form og indhold og eksamens aflæggelse og omfang.

Det foreliggende forslag lægger denne kompetence, som studienævnene nu har, over til fakultetsrådene, hvor lærersiden har to tredjedel kompetence, og så gør man studienævnene til rådgivende organer og nedlægger centralstudienævnene. Det er tanker, som vi finder en overvejelse værd i positiv retning, og kunne vi så igennem folkettinget

få fastsat en overordnet målsætning for de højere uddannelser, sådan at alsidighed og niveau sikres, så ser vi hen til et positivt resultat af udvalgsarbejdet.

Vi kan ikke godtage den argumentation, der siger, at vi ikke kan ændre en lov, fordi alle var enige om for kort tid siden at vedtage den. Vi kan heller ikke godtage argumentationen om, at vi ikke kan ændre den, fordi den har virket for kort. Hvis vi anerkender, at en lovbestemmelse ikke virker efter sin hensigt, er det vores pligt hurtigst muligt at tage den op til revision. Denne pligt må først og fremmest påhvile lovgiverne, altså denne forsamling, og derfor står jeg noget uforstående overfor, at man fra flere sider totalt afviser at drøfte disse forhold. Jeg ser forslaget som noget meget positivt netop i retning af, at vi nu kan få lejlighed til i uddannelsesudvalget at få en debat om de ting, der er rejst, og jeg går også ud fra, at man ikke fra de partiers side, der har afvist forslaget under henvisning til det, jeg nævnte før, totalt afviser den kritik, der er kommet frem fra forskellig side. Jeg vil da også nødig kunne lægge i de ord, som fru Kristine Heltberg sagde om professordiktatur tidligere, at man nu skulle være gået over til studenterdiktatur i stedet for. Det er sådanne problemer, jeg tror det er nødvendigt at vi i udvalget får lejlighed til at kigge på.

Freddy Madsen (DKP):

Styrelsesloven i sin nuværende form er på mange måder utilstrækkelig. Den må uden tvivl forbedres på de punkter, hvor den hæmmer udviklingen af forskningens, undervisningens og administrationens kollektive og demokratiske natur. Ikke desto mindre er den nuværende styrelseslov et fremskridt i forhold til det professorale selvherskerdømme, som kendetegnede de højere læreranstalters styreform tidligere. For de mest fremskredne og kvalificerede forskere og undervisere og studerende har styrelsesloven i sin nuværende form trods alt betydet et fremskridt i retning af at kunne forvalte de opgaver, som samfundet på sit nuværende trin stiller til de højere læreanstalter.

Ændringen af læreanstalternes styreform har på den anden side medført, at et ubetydeligt mindretal inden for den professorale kategori, som ikke har indstillet sig på at

[Freddy Madsen.]

følge udviklingens krav, har oplevet styrelseslovens brud med selvherskerdømmet som selve videnskabernes og de højere læreanstalters undergang. En ubetydelig rest af denne kategori, som er forblevet inden for institutionernes rammer, føler det åbenbart som et højere kald offentligt at nedgøre de nye kollegiale organers virkemåde. Dele af pressen og nogle politikere, som man skulle tro savnede dybere indsigt i de højere læreanstalters virksomhed, lægger gerne øre til denne, synes jeg, lidt primitive agitation.

Enkeltstående fejl, som uundgåeligt forekommer på de højere læreanstalter som inden for andre institutioner af samme størrelsesorden, fremstilles fra denne side ikke blot som det typiske, men tilskrives også selve de demokratiske sider ved styrelsesstrukturen. At den højere inspiration bag centrum-demokraternes forslag om, at studienævnene fratages deres nuværende kompetence og beslutningsdygtighed, kan føres tilbage til de nævnte kredses agitation mod de kollegiale organers virkemåde, fremgår tydeligt af, at forslagsstillerne på en bemærkelsesværdig åben måde i bemærkningerne til forslaget henviser til: „... påstået politisering gør sig gældende mange steder...”. Det er igen en noget løsagtig påstand, der her fremføres, og i de eksempler, der er givet i undervisningsdebatterne her i folketinget, har der jo ikke være store sager at hente som bevis for, at det skulle være et udpræget fænomen ved de højere læreanstalter.

Men ud fra centrum-demokraternes forestilling om, at de studerende har for stor indflydelse i de faglige studienævn, foreslår man, at disse studienævns og i øvrigt også de centrale studienævns kompetence og dermed arbejdsområder overgår til det organ, der ligger på et højere trin, nemlig til fakultetsrådene.

Man behøver ikke at have direkte praktisk erfaring med læreanstalternes interne funktionsmåde for at kunne indse, at hvis fakultetsrådene skal kunne varetage de væsentlige opgaver, som styrelsesloven pålægger disse i form af ressourcefordeling, ansættelse af videnskabelige medarbejdere og forskningsadministration, er det ikke muligt på samme tid at kræve, at fakultetsrådene skal belastes med planlægningen af

de enkelte fags elementære undervisning i form af bl. a. ansættelse af undervisningsassistenter, endside tage stilling til de løbende formelle ændringer og justeringer af de enkelte fags eksamens- og studieordninger eller til strømmen af praktiske og nødvendige dispensationsanliggender. En gennemførelse af dette forslag ville rent praktisk medføre, at fakultetsrådene brød sammen under vægten af rent undervisningsrelaterede opgaver, samtidig med at fakultetsrådene ville være tvunget til at løse enkeltfagene bestemte opgaver, som de ifølge deres natur ikke er egnet til.

Vi er enige i, at der på det ene og det andet område er behov for, at man løbende forøger det undervisningsniveau, som findes ved de højere læreanstalter, og sætter ind for at sikre et bestandsigt højt niveau, men vi tror ikke på, at det er det, der tilsigtes, og vi er sikre på, at det slet ikke er det, der opnås, hvis man gennemfører det, som her er lagt frem som forslag. Vi kan derfor ikke tiltræde det foreliggende forslag. Hr. Bendix ønsker jo, at det skal være åbningen til et bal; skulle det blive tilfældet, så håber vi, at det bliver et afdansningsbal.

Flygaard (DR):

På mit partis vegne skal jeg først gøre nogle generelle bemærkninger.

Da de højere læreanstalter fra samfundets side efter retsforbundets opfattelse er ment som rammer om en fri undervisning og en fri forskning, skal disse være selvstyrende, så længe læreanstalterne gennem egne styrende organer er i stand til at sikre denne frihed. Vi er derfor imod styrelseslovens tanker om, at universiteterne og de højere læreanstalter styres af et statsdirigeret direktorat, og imod studenterorganisationernes krav om, at forskningen skal styres efter bestemte ideologiers mål. Viser det sig, at universiteternes styrelse ikke er i stand til at bevare friheden, så der opstår begrundet fare for, at de kan komme til at virke som en stat i staten, da skal det selvfølgelig være lovgivningsmagtens pligt at sikre midler til at gribe ind. De studerende og det teknisk-administrative personale skal sikres demokratisk indflydelse på deres egen situation, men de studerende kan ikke i højere grad end enhver anden borger påberåbe sig, at

[Flygaard.]

disse institutioner er deres. Institutionerne skal kunne virke til gavn for samfundet, folket, gennem en lang årrække og ikke blot for en mindre gruppe over et kort åremål.

Når dette er sagt, vil jeg gerne i mere direkte tilknytning til det fremsatte forslag til folketingsbeslutning om ændring af loven om styrelse af højere uddannelsesinstitutioner sige følgende.

Fra retsforbundets side kan vi ikke medvirke til at gøre fakultetsrådene besluttende med hensyn til ansættelser, studieordninger og dispensationer fra sådanne. Deraf følger, at vi heller ikke kan medvirke til at gøre studienævnene rådgivende og at nedlægge centralstudienævnene.

For det første vil vi gerne pege på, at man næppe på nuværende tidspunkt har tilstrækkeligt materiale til at kunne bedømme virkningen af den nuværende styrelseslov, der vel næppe alle steder i fuldt omfang er kommet i funktion endnu, men som sagt kunne det være interessant at få en statistisk oversigt over antallet af studienævn med angivelse af, hvor der har været kontroversielle tilfælde.

For det andet vil vi pege på, at man ved kun at gøre studienævnene rådgivende, så de ikke får del i selve beslutningsprocessen, formentlig dræber ethvert initiativ.

For det tredje vil vi pege på, at der vel også på lærerside kan findes synspunkter, som trænger til at blive afbalanceret. Det er ikke altid de ældste, der tænker de nyeste tanker.

Fra retsforbundets side vil vi imidlertid gerne være med til at sikre både alsidigheden og niveauet m. v., ligesom vi selvfølgelig også vil være at finde i modsanden mod en politisk infiltration i de højere uddannelser. Der bør i de enkelte instanser sikres mindretallene en betryggende ankemulighed, ligesom der på de enkelte uddannelsessteder bør herske offentlighed omkring de enkelte instanser, så mindretalssynspunkterne også kan blive kendt.

Så skal jeg bare til slut sige om det sidste punkt i forslaget til folketingsbeslutning, spørgsmålet om fagudvalgene, at det kan vi ikke medvirke til, og jeg vil gerne på mit partis vegne henvise til den begrundelse, som undervisningsministeren har givet.

Ordføreren for forslagsstillerne (Ingolf Knudsen) (CD):

Flere af ordførerne har været inde på, at styrelsesloven, som vi kender den for øjeblikket, ikke har haft lejlighed til at fungere endnu alle steder og i fuld udstrækning, og det må man da medgive. På den anden side må man dog også tage med i betragtning, at styrelsesloven har fungeret nogle steder, og i hvert fald har styrelsesloven af 1970 fungeret. Man må vel også tage det med i betragtning, at adskillige, for ikke at bruge udtrykket mange, har givet udtryk for, at styrelsesloven, som i sin intention var en god styrelseslov, har vist sig at være forfæjlet.

Jeg har henvist til, at jeg har fået mange henvendelser om denne styrelseslov, og man siger fra visse sider her i salen, at disse henvendelser nok er fra de reaktionære osv., den betegnelse får man altid hæftet på. Jeg har også fået at vide, at det nok kun er henvendelser fra disse bestemte professorer, som ligger til grund for mit udspil her, men det er ikke rigtigt. Jeg har i den brevbunke, jeg efterhånden har samlet mig, henvendelser både fra studerende, fra lærergruppen og fra professorer, og iblandt dem er der da adskillige tidligere rektorer på vore universiteter, som fuldt ud giver ret i, at det, der for øjeblikket sker på vore læreanstalter, er en sænkning af niveauet. De giver udtryk for, at de ikke mere tør tage ansvaret for vore uddannelser. De påpeger ligeså, at bureaukratiet vil florere mere end nogen sinde før, og at de ikke kan passe den opgave, som er deres, nemlig at forske og at undervise, idet de bruger den væsentligste del af deres tid til at gå til diverse møder. Det er mange møder, der skal passes.

Samtidig påpeges det fra adskillige sider, at der sker en politisering på vore universiteter, og at den sker gennem studienævnene, fordi disse studienævn fuldt legalt benyttes af diverse organisationer til at få indflydelse, og hvis man ser på studienævnenes kompetence, må man egentlig spørge sig selv, om det er meningen, at det skal være sådan.

Studienævnene har kompetence til at fastsætte fagenes indhold, at fastsætte niveauet og at sige noget om eksaminens form, ligesom de har mulighed for at ansætte de løst ansatte lærere. Det er efter min mening

[Ingolf Knudsen.]

nogle afgørelser som absolut bør henlægges til et andet sted. Jeg har ikke noget imod, at studerende og andre grupper, som er beskæftiget på vore læreanstalter, har indflydelse, men jeg har noget imod, at de har absolut indflydelse på disse centrale områder, fordi jeg mener, at disse områder er samfundsanliggender, som samfundet må fastsætte regler for, og hvis det er tilfældet, må disse fastsættelser henlægges til folketinget.

Som hr. Bendix og andre antyder, er der to dele i vort forslag. Den ene drejer sig om selve studienævnene og kompetencen, som vi ønsker placeret et andet sted, den anden rækker fremad, idet vi siger, hvad vi mener er folketingets pligt, nemlig at interessere sig for, hvad vi vil med vore videregående uddannelser. Det er folketingets pligt at fastsætte målet for disse, og det er folketingets pligt at sørge for, at niveau og alsidighed sikres.

Derfor er det, vi kommer med her, lige så meget en opfordring til at komme i gang med en debat om dette, og jeg har da også tydet flere af ordførernes indlæg her i dag som positive over for en sådan debat. Vi forlanger ikke, at det forslag, vi har fremsat, skal gennemføres til punkt og prikke. Vi er meget villige til at tage debatten op, og vi er meget villige til at gå positivt ind i den. Vi mener nemlig, den er mere nødvendig, end man måske forestiller sig.

Ritt Bjerregaard (S):

Det undrede mig, at både hr. Chr. Christensen og i nogen grad hr. Tråff kunne udtale, at styrelsesloven ikke virkede efter sin hensigt. Hvor ved de egentlig det fra? Jeg forstod ministeren på den måde, at der kun var tale om tre højere uddannelsesinstitutioner, hvor man overhovedet havde foretaget valg efter den nye styrelseslov, og derfor er det svært at se, hvor man kan have fået denne opfattelse fra.

Hr. Ingolf Knudsen sagde også, at denne styrelseslov havde vist sig at være forfejlet, og det må jeg også betragte som en meget over-

let tilkendegivelse. Selvfølgelig har der været beskrevet nogle problemer. Ingen havde forestillet sig andet, end at der ville være problemer. Som også undervisningsministeren understregede det, er de centrale studienævn en fornyelse. De blev til under udvalgsarbejdet, og der må være meget få erfaringer med denne nyskabelse.

Derfor må man sige, at de bemærkninger, der er faldet, bygger på meget lidt materiale, og at området er uhyre kompliceret.

Jeg vil godt sige, at socialdemokratiet føler sig fuldt tilfredsstillet ved den debat, som vi skal have på grundlag af helhedsplanen. Vi mener, det er her, der skal sættes ind. Vi mener, der ligger nogle problemer, som vi har peget på under debatten om helhedsplanen, og vi mener kun, at dette forslag er egnet til at forvirre den debat, som vi finder er meget betydningsfuld.

Kristine Heltberg (SF):

Det er hr. Chr. Christensens bekymring for et muligt studenterdiktatur, der får mig til lige at gøre hr. Chr. Christensen opmærksom på, at ifølge den gældende lov har vi netop en paritetisk sammensætning i studienævnene, de organer, der tager sig af selve undervisningsproblemerne. Det er i og for sig rimeligt, at disse organer er sammensat på den måde, for det er dér, de to sider mødes for at drøfte undervisningens tilrettelæggelse.

Jeg kan ikke se, hvordan denne paritetiske sammensætning på nogen måde kan give anledning til noget, der blot kan minde om et studenterdiktatur.

Tværtimod kan man sige, at det, som måske kan vække til eftertanke og vække bekymring, er det, som hr. Ingolf Knudsen kaldte for anden del af centrum-demokraternes forslag, nemlig det, der skulle dreje sig om tilrettelæggelsen og styringen af de højere uddannelser. Det forekommer mig, at dernetop på dette område ligger nogle tanker, der kan virke bekymrende og vække frygt for et ovenfra pålagt diktatur fra ukyndige mennesker side, af hvad art de end måtte

[Kristine Helthberg.]

være, og hvor fine faginspektørtitler de end måtte besmykkes med.

Undervisningsministeren (Tove Nielsen):

Jeg vil gerne til slut her sige, at jeg forstod egentlig også nu på hr. Ingolf Knudsen, at denne debat i dag ikke var så vigtig. Jeg føler heller ikke, at denne debat fører til noget som helst, når hr. Ingolf Knudsen selv kan sige, at det, det drejer sig om, selvfølgelig er at komme i gang med en debat. Ja men vi har allerede taget skridt til at komme i gang med denne debat. Som flere af ordførerne har været inde på, skal vi diskutere videre også i sommerens løb, hvad vi vil med de højere, videregående uddannelser. Det er der altså allerede åbnet mulighed for.

Med det tidspres, der er lagt på folketinget, kan man ikke med rimelighed pålægge en regering, at den i løbet af ganske kort tid skal fremkomme med et lovforslag ud fra de punkter, der er skitseret i dag. Vi har ikke mulighed for at diskutere disse ting på nogen som helst forsvarlig måde, og debatten her bærer jo også tydeligt præg af, at det egentlig slet ikke var det, der var centrum-demokraternes egentlige tanke; de ville blot løfte sløret for nogle af de ting, man tidligere har været inde på. Jeg vil blot konkludere, at vi har altså muligheden, vi fortsætter med at diskutere disse ting, som vi selvfølgelig er lige så interesseret i at diskutere. Vi er interesseret i at følge den udvikling, der sker, og så tage stilling til, hvad der senere må gøres. Der er altså intet nyt sket i dag.

Ordføreren for forslagsstillerne (Ingolf Knudsen) (CD):

Jeg bliver nu nok nødt til at korrigere undervisningsministeren en lille smule. Jeg mener, jeg gav udtryk for, at debatten er uhyre vigtig. Undervisningsministeren lagde ligesom i det, jeg havde sagt, at debatten ikke er så vigtig. Jeg mener, den er uhyre vigtig, og jeg mener, det er påkrævet, at den kommer i gang nu. Det er derfor, vi har fremsat dette forslag, men det er da klart, at vi ikke her fra talerstolen kan sige, at vi vil fastholde et forslag punkt for punkt, når vi kan mærke, at der ikke er flertal for det.

Derfor må vi sige, at vi vil gå til udvalgs-

arbejdet med det formål at få de synspunkter, der ligger i forslaget, gennemført på en eller anden vis. Vi mener, det er vigtigt, og vi mener, at det er på høje tid, det sker.

Chr. Christensen (KrF):

Det skal bare være en kort bemærkning til fru Ritt Bjerregaard, der spurgte, hvor jeg vidste fra, at styrelsesloven ikke fungerer efter sin hensigt. Nu må det jo være en pligt for medlemmer af dette ting at følge med i den udvikling, der sker inden for vore uddannelsesanstalter, og også deres ret at undersøge forholdene, uanset hvilken stilling man ellers har i det praktiske liv. Men i øvrigt sagde jeg: Styrelsesloven vedtaget den 13. juni 1973 fungerer ikke efter sin hensigt, hedder det i bemærkningerne til det fremsatte forslag. Og så sagde jeg senere, at meget tyder på på baggrund af den debat, der har været i dagspressen, og de oplysninger, der er tilgæet os, at denne bekymring fra forslagsstillerens side kunne være rigtig. Jeg deler deres opfattelse, og jeg vil gerne sige, at hovedformålet med dette forslag og vores glæde over det er netop, at undervisningsudvalget nu får lejlighed til at følge den udvikling, der er i gang.

Undervisningsministeren (Tove Nielsen):

Det er sådan set det sidste, som hr. Chr. Christensen var inde på, netop det positive i, at undervisningsudvalget får lejlighed til at følge denne debat, der får mig til at tage ordet igen. Denne lejlighed har undervisningsudvalget, som jeg understregede det før, fået for længst, og derfor vil jeg sige, at jeg er glad for, at hr. Ingolf Knudsen nu sagde, at man ikke vil fastholde dette forslag, og så blev det tilføjet: når man ved, at der ikke er flertal for det.

Så må jeg bare lige sige, at efter den debat, vi havde i april måned, hvor vi kom ind på flere af de ting, vi har været inde på i dag, stod det allerede fast, at der bestemt ikke på nuværende tidspunkt er et flertal i folketinget for at ændre på disse ting, og jeg finder, at det så tæt på samlingens slutning er formålsløst at drage disse ting frem, når vi netop har alle muligheder for at diskutere dem i folketingets undervisningsudvalg, hvad vi naturligvis skal gøre.

(Kort bemærkning).

Ritt Bjerregaard (S):

Jeg vil blot takke hr. Chr. Christensen for præciseringen. Jeg forstod det sådan, at hr. Chr. Christensen ønskede at understrege, at meget kunne tyde på, at opfattelsen var rigtig, men at det ikke var muligt på nuværende tidspunkt at afgøre, om det var rigtigt eller det ikke var det.

Og så skal jeg blot til allersidst konstatere, at hr. Ingolf Knudsen altså ikke fra folketingets talerstol følte trang til at komme med de nødvendige beviser for sin påstand i bemærkningerne.

Poul Boeg (CD):

Jeg mener at måtte forstå den sidste bemærkning, som fru Ritt Bjerregaard kom med, således, at hun efterlyste det, hun var inde på i sit første indlæg, hvor hun klart gav udtryk for, at hun gerne ville have nogle konkrete eksempler på, at der var nepotisme på læreanstalterne. Hvis det er dette, der sigtes til, og sådan forstår jeg det altså, vil jeg blot gerne have lov til at sige, at det forekommer mig, at det må være berettiget og naturligt at give udtryk for visse ting, uden at man skal være pligtig at lægge konkrete eksempler på.

Det forekommer mig i denne forbindelse eksempelvis naturligt at tænke på den debat, vi for ret få dage siden havde her i tinget, hvor der var uoverensstemmelse mellem fremskridtspartiet og justitsministeren om, hvorvidt man kunne offentliggøre den såkaldte bagmandsrapport, og hvor grunden til, at man ikke ønskede at offentliggøre den, netop var den, at man ønskede at værne visse personer og individer, der var nævnt ved navn. Denne beskyttelse må de enkelte have krav på, og hvis der f. eks. er tale om konkrete tilfælde af nepotisme, ville det vel være lidt ubehageligt for de pågældende, der havde nydt godt af den, hvis de blev nævnt. Den omstændighed, at man ikke nævner navne, kan derfor efter centrum-demokraternes opfattelse ikke tages til indtægt for, at det, der her siges, ikke er rigtigt.

Som fru Ritt Bjerregaard og tinget ved, arbejder jeg selv på Københavns universitet og har drøftet disse problemer med forskellige lærere på universitetet, og dér var der netop en dag en kollega, der på tomandshånd i en fortrolig samtale sagde til mig: Ja, det

kan jo ikke nytte at fragå, at der er en nepotisme, for det er der fra tid til anden.

Men jeg må da på den anden side gå ud fra, at fru Ritt Bjerregaard ikke ville forvente eller forlange, at jeg skulle stå her på folketingets talerstol og ved navn citere den pågældende. På den anden side må jeg vel også være berettiget til at gå ud fra, at fru Ritt Bjerregaard ikke på nogen måde vil betvivle rigtigheden af min udtalelse, når jeg kommer med den på denne måde.

Kort sagt vil jeg gerne sammenfatte disse betragtninger i, at der må være visse synspunkter, som man kan have lov til at fremføre, uden at det kan forlanges, at der skal føres videnskabelige eller på anden måde konkretiserede beviser for deres rigtighed.

Jeg vil da i øvrigt runde det af med at sige, at den avislæser, der igennem en tid har fulgt med i den meget intense avisdebat, der har været om disse spørgsmål, har vist i og for sig også inderst inde en fornemmelse af, at der ikke er nogen grund til at betvivle rigtigheden af det, der her er sagt.

Freddy Madsen (DKP):

Der er naturligvis ingen som helst, som kan pålægge hr. Poul Boeg eller andre at bevise deres påstande i denne sal. Men det, som forekommer mig afgørende, er, om man kunne sandsynliggøre, at det system eller den styrelseslov, vi har på nuværende tidspunkt, skulle fremme tendenserne til nepotisme. Det har jeg lidt svært ved at se. Medens det under det tidligere professorale styre i høj grad var enkeltmandsavgørelser, der afgjorde ansættelserne ved læreanstalterne, er det altså nu bredt sammensatte studienævn bestående af både lærere og studerende. Jeg har lidt svært ved at se, hvilke ting i denne styrelseslov, som skulle kunne fremme nepotisme. Derfor synes jeg, det er et ret rimeligt krav, at man må kunne om ikke føre bevis for så i hvert fald sandsynliggøre sine påstande. Det forstår jeg man ikke kan.

Poul Boeg (CD):

Jeg vil blot lige have lov til at gøre den foregående ærede taler opmærksom på, at det er en misforståelse at tro, at afgørelserne tidligere blev truffet som enkeltmandsavgørelser. Det har altid ved universiteterne været sådan, at når der skulle foretages

[Poul Boeg.]

ansættelser, blev der nedsat bedømmelsesudvalg af særlig fagligt kvalificerede personer.

(Kort bemærkning).

Ritt Bjerregaard (S):

Kun dette til hr. Poul Boeg, at det forekommer mig, at man må pålægge folketingsmedlemmerne et særligt ansvar, når de anfører den slags bemærkninger i et forslag, og jeg ønskede med mine første bemærkninger at understrege dette ansvar, idet jeg betragter udtalelsen her som en ret grov beskyldning mod, hvad der foregår på universiteterne. Jeg forstår hr. Poul Boeg på den måde, at han i hvert fald havde ét eksempel, og at han ikke var i stand til at nævne navne, men vi må så gå videre med det spørgsmål i undervisningsudvalget, så sådanne påstande ikke blot hænger i luften.

Hermed sluttede forhandlingen.

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling
vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til undervisningsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Der er ikke mere på dagsordenen.

Der er foretaget ændringer i følgende udvalg:

Kommunaludvalget:

Udtræder: Karlskov Jensen

Ny stedf.: Kirsten Sparre Andersen

Kulturudvalget:

Udtræder: Arne Christiansen

Ny stedf.: Kirsten Sparre Andersen.

Socialudvalget:

Udtræder: Niels E. Christensen

Nyt medl.: Bertel Pedersen

Folketingets næste møde afholdes tirsdag den 28. maj kl. 13.30 med følgende dagsorden:

1) Anden behandling af:

Forslag til lov om tilskud til Grønlands landsråd og de grønlandske kommuner m. v.

2) Anden behandling af:

Forslag til lov om ophævelse af lov om børnetilskud i Grønland

3) Anden behandling af:

Forslag til lov for Grønland om en kommunal anlægsskudfond.

4) Anden behandling af:

Forslag til lov om ændring af lov om folkeskolen. (Afstemninger om nedlæggelse af skoler, begrænsning af lærertimeforbruget m. v.).

5) Anden behandling af:

Forslag til lov om ændring af lov om aktieselskaber.

6) Anden behandling af:

Forslag til lov om ændring af lov om Danmarks erhvervsfond.

7) Første behandling af:

Forslag til lov om optagelse af statslån i udlandet.

Angående folketingets arbejde de følgende dage i den pågældende uge henviste formanden til den omdelte ugeplan.

Mødet hævet kl. 14.05.